

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-54>

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ОСНОВ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Максименко Н. В.

здобувач

*Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка
Національної академії педагогічних наук України*

м. Київ, Україна,

вчитель-логопед

*Комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання № 35
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, позашкільний центр
Кіровоградської міської ради Кіровоградської області»
м. Кропивницький, Україна*

В останні роки проблема формування компетентності з основ безпеки життєдіяльності стає все більш актуальною. Їй приділяється найпильніша увага в освітніх установах всіх видів і рівнів. Найбільш вразливою категорією, схильною до різних видів небезпеки є діти з порушеннями інтелектуального розвитку. В силу своїх фізичних і інтелектуально-особистісних можливостей, вони не здатні оцінити небезпечну ситуацію, але при цьому вони як ніколи відкриті новому досвіду, сприйнятливі до впливів, що дозволяє формувати у дитячій основі безпеки.

Питаннями безпеки життєдіяльності людини займалися багато дослідників та науковців. Так, у загальній педагогіці це: А. Грабовський, Ю. Кіт, В. Кузнєцов, В. Лапін, В. Лук'янчиков, Р. Луцик, Н. Малишева, І. Міценко, Г. Пістун, В. Піщенко, А. Платонов, Е. Римська, В. Сапронов, Л. Стрій та ін.

У спеціальній педагогіці вивченню даної проблематики (окремих аспектів) присвячували свої праці І. Богданов, В. Бондарь, Л. Вавіна, Л. Дробот, Г. Дульнев, О. Вержиховська, А. Висоцька, І. Гладченко, І. Єременко, В. Засенко, Т. Ілляшенко, А. Колупаєва, В. Левицький, Г. Мерсіянова, С. Миронова, В. Синьов, Н. Стадненко, С. Трикоз, О. Хохліна, О. Чеботарьова, С. Яковлева, Н. Ярмола та ін.

На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження виділено особливості формування компетентності з основ безпеки життєдіяльності в учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку, які передбачають реалізацію

механізму, що включає: 1) формування знань з безпеки життєдіяльності; 2) формування емоцій, почуттів, стосунків, і на їх основі суджень про правила безпеки життєдіяльності; 3) формування дій і вчинків в певних ситуаціях.

Найефективніше даний процес буде здійснюватися при використанні спеціальних способів і засобів таких як:

«Занурення» в моделююче середовище це «така подумки яка надається або матеріально реалізована система, яка в процесі пізнання, аналізу заміщає реальний об'єкт (систему), зберігаючи найважливіші для дослідження риси, причому її вивчення дає нову інформацію про об'єкт» [3, с. 48].

«Занурення» у віртуальне середовище – це «технологія безконтактного інформаційної взаємодії, що реалізує за допомогою комплексних мультимедіа-операційних середовищ [1, с. 96]. Засобами, за допомогою яких може реалізовуватися спосіб занурення у віртуальне середовище, є більшість мультимедійних засобів, таких, як графіка, текст, відео, фотографія, рухомі образи (анімація), звукові ефекти, високоякісний звуковий супровід».

Інструментарієм дослідження стали наступні методи збору даних: педагогічне спостереження за процесом організації та проведення уроків за діяльністю учнів та вчителів; опитування усне та письмове, анкетування, бесіди; аналіз документальної бази та змісту навчання (навчальних програм, підручників, робочих планів вчителів, посібників).

Відсутність єдиної системи критеріїв і показників, які дозволяють оцінити рівень знань, умінь, навичок спонукала нас до розроблення власної методики дослідження.

При розробці методики констатувального етапу ми виходили з того, що під безпекою життєдіяльності слід розуміти систему знань про захищеність життя і діяльності особистості, суспільства і життєвого середовища від небезпечних факторів природного і штучного характеру.

Дослідження сформованості стану компетенції з питань безпеки життєдіяльності в свою чергу передбачало визначення компонентів та показників, які його характеризують (когнітивний, емоційно-мотиваційний, поведінковий) [2].

З метою визначення наявності теоретичних знань учнів з порушеннями інтелектуального розвитку (1 та 4 класів) з основ безпеки життєдіяльності, що характеризують **когнітивний компонент**, використовувалась адаптована методика Р. Стеркіної. Учнім було запропоновано дати відповідь на запитання анкети, яка складалася із запитань щодо визначення у житті школярів, до кожного запитання

пропонували три варіанти відповідей. Пропонувалося обрати відповідь, яка б на думку учня найбільш підходила до запитання.

Методика дослідження сформованості *поведінкового компонента* базується на суб'єктивних судженнях особистості: умінні сприймати, аналізувати, умінні зрозуміти ситуацію і підпорядкувати свою поведінку відповідно.

Розроблена методика констатувального дослідження, дозволила з'ясувати рівень сформованості компетенцій з питань безпеки життєдіяльності в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку 1 та 4 класів. Так, у більшості школярів, виявлено низький рівень сформованості компетентностей з питань безпеки життєдіяльності – 78,6% і 72,6% учнів 1 і 4 класів; середній рівень виявлено у 17, 6% та 22,3% учнів 1 і 4 класів; достатній рівень компетенції за визначеними вимогами та критеріями виявили 3,6% та 6,3% учнів відповідно

У багатьох школярів було зафіксовано низький рівень знань з безпеки життєдіяльності, їм притаманна низька культура спілкування, більшість з досліджуваних не можуть самостійно аргументувати власні думки щодо повсякденних ситуацій, оцінювати й аналізувати власні вчинки та вчинки однолітків, робити аргументовані висновки щодо запропонованих життєвих ситуацій, що свідчить про низький рівень сформованості знань з безпеки життєдіяльності.

Таким чином, підтверджено необхідність цілеспрямованої роботи з формування основ безпеки життєдіяльності в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Для коректності організації формуючого експерименту ми розділили досліджувану вибірку на експериментальну і контрольну групи. У формуючий етап експерименту були включені тільки діти експериментальної групи. Формування компетентності з безпеки життєдіяльності в учнів передбачало реалізацію змісту ОБЖ, що складалося з семи розділів: «Дитина і побут», «Дитина та природа», «Дитина у школі», «Дитина на дорозі», «Здоров'я дитини», «Свої і чужі», «Безпека в інтернеті».

Робота по кожному з розділів починалася з першого, мотиваційного етапу. Його мета: мотивування на майбутню діяльність. Зміст цього етапу передбачає введення дитини в проблему небезпеки, використовуючи приклад героя художнього твору.

Мета другого етапу – це формування дій і вчинків дітей в різних небезпечних ситуаціях. На цьому етапі ми впроваджували в навчання проблемні ситуації та дидактичні ігри.

На третьому етапі «занурювалися» у віртуальне середовище. Тут ми підбрали цикл мультфільмів, в яких показані приклади зустрічаються небезпек. Після перегляду мультфільму проводилася бесіда з дітьми.

Четвертий, заключний етап, включав в себе роботу по утриманню стендів, альбомів і т.п. з досліджуваної проблеми (небезпеки). Тут ми використовували метод «занурення» в моделююче середовище. Доречним в даному випадку ми порахували використання можливостей образотворчої діяльності (малювання, аплікація, ліплення)

Таким чином, на основі проведеної дослідно – експериментальної роботи з формування компетентності основ безпеки життєдіяльності в учнів початкової школи з порушеннями інтелектуального розвитку можна зробити висновок про те, що виявлені нами і реалізовані способи і засоби формування основ безпеки життєдіяльності є ефективними.

Література:

1. Воронов, А.И. Философский анализ понятия виртуальная реальность [Текст] / А.И. Воронов – СПб.: 2004. – 56 с.
2. Запорожець О. Як згортається навчання з питань охорони праці / О. Запорожець, А. Русаловський, О. Цибульник // Охорона праці. – 2009. – № 8. С. 14–16.
3. Мамаева, З.М. Введение в моделирование [Текст] / З.М. Мамаева. – Н. Новгород: ННГУ, 2005 – 145 с.
4. Сластенин В. А. Педагогика : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед. / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М. : Академия, 2002. – 576 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-55>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОЄКТУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Місяк Ю. В.

*викладач кафедри педагогіки, психології, початкової освіти
та освітнього менеджменту*

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Трете тисячоліття характеризується новою хвилею реформ у системі вищої освіти. Оновлення змісту освіти України ґрунтується на засадах